

Brocki, Zygmunt

Profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego z lat 1818-1831 pochodzenia warmińskiego i mazurskiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/3, 289-290

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miast udzielił odpowiedzi na pytania: jak wyglądało życie umysłowe Polski w czasach Piastów i pierwszych Jagiellonów oraz jaki był udział Polski w rozwoju nauki europejskiej tego okresu? Wypowiedź doc. Czartoryskiego ma charakter próby rehabilitacji średniowiecza. Całość zjawisk w dziedzinie kultury umysłowej w ówczesnej Polsce, społeczny zasięg tej kultury, wysoki poziom Uniwersytetu Jagiellońskiego, czy wreszcie poczet uczonych tego formatu, co Witelo i Marcin Polak, Mateusz z Krakowa, Stanisław ze Skarbimierza, Paweł Włodkowic oraz wybitna krakowska szkoła matematyczna (Marcin Bylica z Olkusza i Wojciech z Brudzewa), z której wyniósł przygotowanie do pracy odkrywczej Mikołaj Kopernik — wskazują, że XIV w. był okresem intensyfikacji życia umysłowego, związanej z rozwijającymi się instytucjami państwa i kościoła oraz z kulturalnym dojrzeniem społeczeństwa.

Wyniki badań prowadzonych w kierowanej przez doc. Czartoryskiego Pracowni Historii Nauk Społecznych Średniowiecza ZHNiT upoważniają do uznania dużej roli kultury umysłowej średniowiecza w ciągłości procesu postępu nauki. Stąd wymowny znak zapytania, którym opatrzone tytuł całości wywiadu: *Mroki średniowiecza?*

B. K.

PROFESOROWIE UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO Z LAT 1818—1831 POCHODZENIA WARMIŃSKIEGO I MAZURSKIEGO

Pod tytułem *Putkownik z Wojnas S. Poznański* ogłosił w nrze 50/1965 tygodnika „Panorama Północy” artykuł o Krystynie Lachu Szyrmie, profesorze filozofii na Uniwersytecie Warszawskim, badaczu i pisarzu o szerokich zainteresowaniach (historia, folklorystyka, filologia), członku Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, publicyście i wojskowym, urodzonym w 1791 r. w Wojnasach pod Oleckiem, zmarłym sto lat temu, w 1866 r. w Devenport pod Plymouth. Autor artykułu specjalną uwagę zwrócił na rozprawę Szyrmy *Copernicus and his Native Land*, ogłoszoną w 1843 r. w londyńskim czasopiśmie „Foreign and Colonial Quarterly Review”.

Przy okazji przedstawienia Szyrmy autor artykułu w „Panoramie Północy” zwraca uwagę na potrzebę przyspieszenia prac badawczych nad wkładem Warmii i Mazur do nauki i kultury ogólnopolskiej i na potrzebę przede wszystkim popularyzacji Warmiaków i Mazurów, którzy byli profesorami Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1818—1831, a więc już w pierwszym okresie istnienia tej uczelni. Idzie tu, oprócz Szyrmy, o filologa klasycznego Franciszka Antoniego Woelkego (1788—1862) z Braniewa, o botanika i zoologa (jak określa autor artykułu) Jakuba Hoffmanna z Ostródy i artystę-malarza Jana Antoniego Blanka (1785—1844) z Olsztyna, profesora malarstwa.

Dodajmy tutaj, że J. Hoffmann (1758—1830) z upodobaniem zajmował się różnymi wynalazkami. Były wśród nich narzędzia do wyjmowania kul z ran i model paska przepuklinowego, był także projekt łodzi podwodnej oraz pomysł ubioru w rodzaju skafandra do ratowania tonących. Działalność Hoffmanna w zakresie żeglugi podwodnej już została spopularyzowana przez J. Pertek¹, ale działalność jego na innych polach czeka na opracowanie. Hoffmann jest przy tym postacią

¹ J. Pertek, *Polscy pionierzy podwodnej żeglugi*. Gdynia 1964, rozdz.: *Czy Fulton przejął wynalazek polskiego lekarza wojskowego?* (ss. 8—19). Krótko mówi o tym też E. Stocki w biogramie Hoffmanna w *Polskim słowniku biograficznym*, t. 9, s. 568 (w biogramie tym nie wspomniano, że Hoffmann właśnie przy pomocy „ryby-potwora”, a więc statku podwodnego, planował prawdopodobnie uwolnienie Kościuszki z twierdzy w Szlisselburgu, o czym wzmiankę por. np. w „Materiałach z Zakresu Historii Techniki, Gospodarki i Terminologii Morskiej”, nr 8/1956, s. 179).

bardzo barwną. Z wykształcenia był farmaceutą i lekarzem chirurgiem, pracował m.in. w aptece admiralicji w Archangielsku (może tu się zainteresował sprawami morskimi?). W powstaniu kościuszkowskim był lekarzem dywizyjnym, później lekarzem w Legionach we Włoszech. Od 1809 r. wykładał historię naturalną w szkole lekarskiej w Warszawie. Po założeniu Uniwersytetu Warszawskiego pracował przy katedrze mineralogii. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk i kierownikiem warszawskiego ogrodu botanicznego. Zajmował się też chemią, elektrycznością, protetyką i bandażownictwem.

Jeśli idzie o Szymmę, to dodamy, że w dziele *Anglia i Szkocja. Przypomnienia z podróży roku 1820—1824 odbytej*² umieścił on jeden z pierwszych w literaturze polskiej opisów parowca — w Polsce wówczas jeszcze nie znanego — i warunków podróży na takim statku.

Z. Br.

O TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ WĘGERSKIEGO STATYSTYKA G. THIRRINGA

Z okazji setnej rocznicy urodzin wybitnego statystyka węgierskiego, członka Węgierskiej Akademii Nauk Gustava Thirringa (1861—1945), na Węgrzech ukazało się kilka publikacji poświęconych jego życiu i działalności naukowej. Autor jednej z tych prac, prof. Robert Horváth, opublikował też artykuł *Działalność i twórczość naukowa Gustava Thirringa — wspomnienie w stulecie urodzin* w nrze 3/1965 organu UAM i WSE w Poznaniu „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. Punkt ciężkości działalności Thirringa spoczywał — jak pisze R. Horváth — na problemach, którymi i dzisiaj się zajmuje wielki zespół statystyków, praktyków i naukowców, poczynając od demograficznego wyzyskania badań nad rodzinami aż do głębokich socjologicznych prac odkrywających rolę wielkich miast w kształtowaniu się stosunków ludnościowych i gospodarczych. Wśród bogatej i różnorodnej spuścizny naukowej Thirringa wymienione są też prace dotyczące historii naukowych badań statystycznych.

Warto dodać, że R. Horváth ogłosił w czasopismach węgierskich również inne artykuły z zakresu historii statystyki. W przypisach do artykułu w „Ruchu” wymienione są 4 takie prace.

Z. Br.

SLAWISTYKA ZACHODNIONIEMIECKA W LATACH 1945—1964

W rozwoju slawistyki w NRF od 1945 r. pozwala się zorientować artykuł T. S. Wróblewskiego w nrze 4/1965 „Przeglądu Zachodniego”. W części pierwszej autor wymienia główne prace slawistyczne powstałe w Niemczech zachodnich w latach 1945—1964 (zagadnienia ogólne, słowniki i podręczniki, językoznawstwo, literaturoznawstwo, słowiańska poezja ludowa, zagadnienia filozofii, kultury i nauki Słowian), w części zaś drugiej — kreśli polityczne aspekty tej literatury.

Z. Br.

WOKÓŁ NAZWISKA KOPERNIKA

W „Poradniku Językowym” nr 8/1965 ukazał się artykuł E. Mośki *Toponomastyka i antroponomia*, kontynuujący długotrwałą dyskusję w tym czasopiśmie wokół pochodzenia i pisowni nazwiska Kopernika; przypomnijmy poprzednie artykuły:

² To trzytomowe dzieło wyszło w Warszawie w 1823 r. Na okładce i karcie tytułowej mylnie wydrukowano lata: 1823—1824.